

MONETARNA EKONOMIJA POSMATRANA IZ UGLA RAZLIČITIH TEORIJA

Dejan Živkov*

Sažetak: Razvoj ekonomske misli o monetarnoj ekonomiji možemo podeliti na tri izdiferencirana pravca: klasična kvantitativna teorija novca, kenzijanska monetarna teorija i teorija monetarizma. Prezentirana podela nikako ne ukazuje na postojanje fundamentalno različitih pogleda na monetarnu problematiku, već manje-više na međusobno prožimanje i nadovezivanje ideja. Sve ove teorije su nastale kao odgovor na privredna kretanja i probleme sa kojima su se mnoge zemlje suočavale (liberalizam, velika depresija, stagflacija, inflacija) i svaka je pokušala da da svoj doprinos rešenju problema. Tako su i nastali periodi u kojima su konkretne teorije bile dominantnije u odnosu na druge pravce. Generalno postojeća diverzifikacija teorija samo je uticala na razvoj i obogaćivanje ekonomske misli koja se tiče monetarne ekonomije.

Ključne reči: monetarna ekonomija, monetarne teorije

Abstract: The development of monetary-economic thought could be divided into three distinctive theories: Classical quantitative theory of money, Keynes monetary theory and Theory of monetarism. The presented division does not point out substantially different views of monetary problems, but mutual prolongation and extension of ideas. All these theories respond to economic problems, which many countries faced (liberalism, big depression, stagflation, inflation) and all of them try to give their own contribution to problem solving. Thus some theories have predominance of the others in some periods of time. Generally speaking, current diversification has a significant influence on development and enrichment of monetary- economic thought.

Key words: monetary economy, monetary theory

Uvod

Doprinos monetarnoj misli generalno se može podeliti na tri izdiferencirane teorije. Prva je klasična kvantitativna teorija novca proizašla iz fundamentalne klasične teorije *laissez faire* i liberalne ekonomije čiji su predstavnici bili Smit, Rikardo, Maltus, Mil, Sej itd., koja je bila dominantna u XIX veku i na početku XX veka. „Tržište će sve regulisati“, bila je deviza liberalista, tako da nema potrebe za državnim intervencionizmom. Klasičari su svoje ideje zasnivali na idealizovanom modelu, zasnovanom na Sejovom zakonu tržišta, po kome svaka ponuda generira dovoljno veliki dohodak koji omogućava da sva proizvedena dobra budu prodana. Privredni sistem sam po sebi teži ka punoj zaposlenosti proizvodnih faktora. Shvatanje liberalne ekonomije i državnog nemešanja bilo je na snazi do 1930-tih godina prošlog veka, kada je američka ekonomija upala u depresiju, a za njom i ostale razvijene zemlje. Tada je svima bilo jasno da je tržište imperfektno, odnosno nemoćno da u takvim situacijama samo sebe izvuče iz krize u kratkom periodu.

Predlog izlaska iz krize je dao Džon Majnard Kejnz, čije rešenje se zasnivalo na intervenciji države u privredu preko fiskalne i monetarne politike.

* Dejan Živkov, saradnik u nastavi, Visoka poslovna škola strukovnih studija, Novi Sad

Kejnz je u suštini opovrgao Sejov zakon tržišta, tvrdeći da ravnoteža štednje i investicija nije tako jednostavna kako su klasičari mislili. Njegova kritika je bila usmerena i ka fleksibilnim cenama i nadnicama, smatrajući da razni monopoli i radnički sindikati onemogućavaju kretanje cena i nadnica nadole, čime bi došlo do uspostavljanja nove pune zaposlenosti. Kejnzove mere su se pokazale uspešnim za izvlačenje ekonomije iz duboke depresije, čemu svedoči *New Deal* i Ruzveltova politika oporavka privrede posle kraha američke berze u oktobru 1929. god. Čitav pravac je kasnije nazvan kejnzijanizam i bio je dominantan do sredine 1960-tih i početkom 1970-tih, kada su mnoge zemlje iskusile probleme sa inflacijom koja je izazvana jednim delom zbog neadekvatne monetarne politike.

Tada se pogledi o diskrecionoj ulozi novca u privredi kao pokretača menjaju, jer se uvidelo da neadekvatna monetarna politika dovodi do preteranog rasta cena. Nastanak inflacije je podrazumevao preciznije regulisanje ponude novca, jer fiskalna politika nije bila dovoljna da se suprotstavi inflacionim tendencijama. Tokom 70-tih i početkom 80-tih novi pravac pod nazivom monetaristička teorija novca na čelu sa Miltonom Fridmanom potisnula je kejnzijansku monetarnu teoriju, jer su kejnzijanci izgubili efikasnost regulisanja privrednih tokova u inflatornim uslovima.

Klasična kvantitativna teorija novca

Osnovna hipoteza klasične kvantitativne teorije novca proizilazi iz jednačine razmene koju je formulisao američki ekonomista Irving Fišer. Naime, u ovoj jednačini izražava se veza između ponude novca (M), brzine opticaja novca (V), ukupnog iznosa realnih transakcija (T) i nivoa cena roba i usluga pri kojima se odvijaju transakcije (P_T). Jednačina ima sledeći oblik: $M \cdot V = T \cdot P_T$

U ovoj varijanti jednačine razmene klasične kvantitativne teorije, T predstavlja ukupnu veličinu transakcija u jednoj privredi, kako za finalne proizvode tako i za intermedijalne proizvode, tako da veličina T ima veću vrednost od GDP-a zemlje. Veličina V , odnosno brzina opticaja novca, stabilna je veličina na kratak rok. Klasičari ističu da se stabilnost opravdava institucionalnim faktorima, kao što su obim transakcija, tehnički elementi novčane cirkulacije, novčani saobraćaj, koji se ne menjaju naglo, već postepeno i to u dugom roku. Stabilna brzina opticaja novca je jedna od osnovnih premisa klasične ekonomije. Ono što se zamera ovoj jednačini jeste činjenica da je veličinu T , odnosno broj transakcija, veoma teško utvrditi. Zato se koristi drugi model, malo izmenjen, preko kojeg se lakše uočava suština Fišerove jednačine. Naime, umesto veličine T se uvodi veličina realnog GDP-a (obeležava se sa y), koju je znatno lakše utvrditi i veličina P koja predstavlja GDP deflator, odnosno odnos između nominalnog i realnog GDP-a. Nova jednačina ima oblik: $M \cdot V = y \cdot P$.

Za veličine V i GDP uzima se da su relativno konstantne u kratkom roku, odnosno nisu podložne čestim promenama. Stoga, nivo cena u jednoj privredi (P) isključivo zavisi od ponude novca (M). Ako ponuda novca raste, tada i nivo cena raste. Isto važi i u obrnutom slučaju, kada se ponuda novca smanjuje, nivo cena i nadnica ide nadole. Cene i nadnice su, prema klasičarima, fleksibilne kategorije koje se prilagođavaju kako bi nova ravnoteža bila uspostavljena. Stav klasičara je da količina novca ne utiče na realne veličine (proizvodnju, zaposlenost, relativne cene) nego isključivo ima uticaja na nominalne veličine i opšti nivo cena. Dva sektora privrede (nominalni i realni) potpuno su odvojeni, veza im je samo količina novca. Ova relacija je poznata pod nazivom „klasična dihotomija“. Uticaj novca na privredu klasičari objašnjavaju kroz dva mehanizma direktni i indirektni. **Direktni mehanizam** sugeriše da ako dođe do porasta količine novca, privredni subjekti tada drže viši nivo novčanih sredstava, nego što im stvarno treba.

Od viška novca ekonomski subjekti pokušavaju da se oslobode, kupujući trajna dobra. Tražnja automatski raste, a pošto je proizvodnja u kratkom roku fiksna, nova ravnoteža se uspostavlja na većem nivou cena.

Indirektni mehanizam objašnjava se putem promena u kamatnoj stopi. Naime, dodatna količina novca uzrokuje pad tržišne kamatne stope. Pad kamate povećava investiciona ulaganja i povećava tražnju za investicionim dobrima. Povećana tražnja uzrokuje rast cena, a povećana tražnja za kreditima, posle nekog vremena, podiže kamatnu stopu koja dolazi do svog prethodnog, prirodnog nivoa (prirodni nivo kamatne stope je onaj nivo kod koga je štednja jednaka investicijama).

Prethodno izložena jednačina razmene klasične teorije se još naziva i **transakciona varijanta** kvantitativne teorije novca. Međutim, postoji još jedna varijanta ove teorije, koja se zove **dohodna varijanta** ili **Kembrička varijanta** kvantitativne teorije. Autori ove teorije bili su pripadnici Kembričke škole: Maršal, Pigu, Robertson itd. Suština ove varijante, u odnosu na transakcionu, je ta što dohodna varijanta u centar pažnje stavlja tražnju za novcem (DM). Osnovna premisa dohodne varijante glasi: privreda je u ravnoteži ako je ponuda novca (SM) jednaka tražnji za novcem (DM). Pri čemu se tražnja za novcem izražava kao $DM = k \cdot y \cdot P$, odnosno $SM = DM = k \cdot y \cdot P$. U ovoj jednačini simbol k predstavlja recipročnu vrednost brzine opticaja novca $k = 1/V$.

Razlika između ove dve pomenute varijante je više metodološke nego suštinske prirode, jer su u algebarskom smislu one identične. Dohodovna varijanta se delom udaljava od transakcione varijante u pogledu brzine opticaja novca. Po ovoj varijanti, brzina opticaja novca ne mora biti stabilna. Veličina k može da prouzrokuje na kratak rok promene u tražnji novca, odnosno da utiče na promenu u nivou realnog dohotka nezavisno od promene u ponudi novca.

Klasičari navode niz premisa, odnosno preduslova, koji bi trebalo biti ispunjeni da bi kvantitativna teorija novca funkcionisala: 1) puna zaposlenost faktora proizvodnje uvek vlada u sistemu, 2) svaka ponuda robe sama sebi kreira tražnju, 3) svi poremećaji u privredi, prouzrokovani monetarnim faktorima, uspešno se eliminišu mehanizmom kamatne stope, 4) kamata unapred osigurava ravnotežu štednje i investicija, 5) kriza nije moguća, jer u sistemu slobodnog tržišta resursi se iskorišćavaju na najbolji mogući način.

Lako je primetiti da svi ovi preduslovi vuku korene iz rudimentarne klasične teorije liberalnog kapitalizma i Sejevog zakona tržišta.

Kejnzijanska monetarna teorija

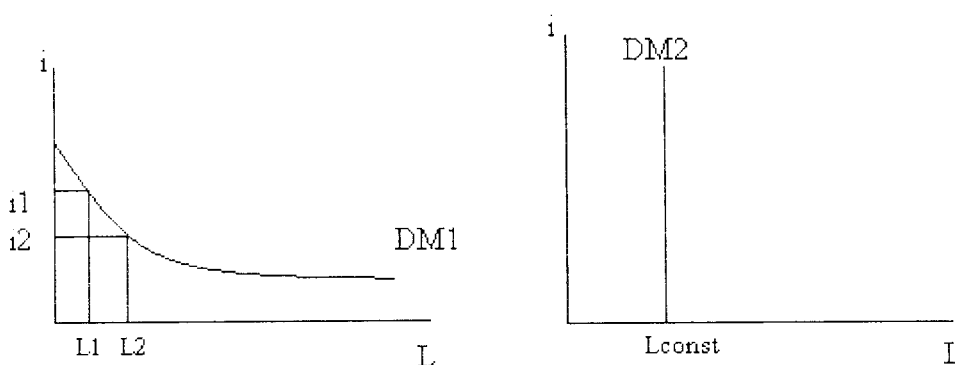
Kejnz je, nasuprot klasičarima, bio na stanovištu da su slobodnom tržištu imanentni nedostaci, te stoga ne postoje mehanizmi koji automatski uspostavljaju ravnotežu, već je potrebna intervencija države kako bi se nedostaci otklonili. Suštinska kritika klasične kvantitativne teorije novca je bila usmerena ka Kembričkoj varijanti i njenoj analizi tražnje za novcem. Njegova zamerka se sastoji u tome što su klasičari ograničili tražnju za novcem isključivo kao sredstvo razmene, odnosno kao funkciju transakcionih potreba. Novac kao sredstvo razmene je smatran kao relativno neelastičan u odnosu na nivo kamatne stope, pa je stoga i tražnja za novcem smatrana neosetljivom na promenu kamate. Kejnz nije negirao neutralnost kamate na novac kao sredstvo razmene, ali je tražnju za novcem proširio sa još dva motiva: opreznosni i špekulativni.

Opreznosni motiv se odnosi na tražnju za novcem kao likvidnog sredstva akumulacije, odnosno novca kao imovine. Ovaj motiv tražnje za novcem je, takođe, neelastičan na promenu kamatne stope. Međutim, ono što

je novina u odnosu na klasičare je uvođenje špekulativnog motiva tražnje za novcem, koji je visoko osjetljiv na promenu kamate i koji je ključni kod oblikovanja funkcije tražnje u kejnzijskoj varijanti.

Naime, Kejnzs je tvrdio da pojedinci drže novac i zbog špekulacija na tržištu obveznica, koje su osjetljive na promene tržišnih kamatnih stopa. Kada tržišne kamate rastu, cena obveznica koje imaju fiksnu kamatu, počinje da opada, te pojedinci preferiraju posedovanje obveznica. Na taj način oni su iskoristili priliku i kupili obveznice koje su pojeftinile. Kako je tražnja za obveznicama porasla, tako je automatski tražnja za novcem opala.

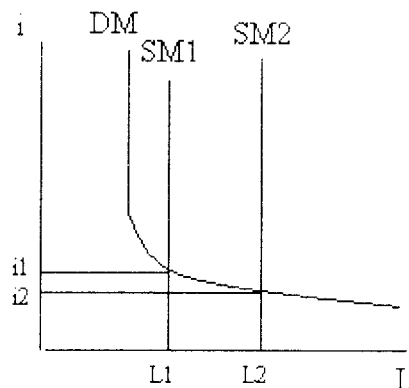
Sa druge strane, ako tržišne kamate padnu, cena obveznica raste, te njihovo kupovanje postaje sve manje atraktivno. Pojedinci sada preferiraju posedovanje novca umesto obveznica. Svi žele da prodaju obveznice, jer im je cena porasla. U ovom slučaju kako tražnja za obveznicama pada, tako raste tražnja za novcem.

Slika 1. i 2. Tražnja za špekulativnim novcem (levo) i tražnja iz transakcionih i opreznosnih motiva (desno)

Prethodno objašnjena tražnja za špekulativnim novcem se vidi na grafikonu levo, prema kome veća tržišna kamata podrazumeva manju tražnju za novcem i obrnuto. Funkcija ima opadajući oblik. Takođe, tražnja za transakcionim novcem i novcem kao imovinom nije zavisna od visine kamatne stope, pa je ova funkcija potpuno neelastična, odnosno vertikalna linija. Kada se spoje ove dve funkcije, dobijamo funkciju ukupne tražnje za novcem (slika 3). Sa druge strane, ponuda novca je determinisana suverenim odlučivanjem centralne banke i ona ne zavisi od tržišne kamatne stope. Drugim rečima, funkcija ponude novca je potpuno vertikalna linija. Prema Kejnzu, monetarne vlasti mogu stimulisati investicije obaranjem kamatne stope, odnosno većom ponudom novca. Pri tome, treba reći da će pad kamatne stope utoliko biti manji, ukoliko je tražnja za novcem više elastična prema kamatnoj stopi. Nakon određene tačke, kada je tražnja za novcem perfektno elastična, odnosno kada je funkcija tražnje horizontalna linija, tada svako dalje povećanje ponude novca ne dovodi do bilo kakvog smanjenja kamatne stope. Nakon te tačke monetarna politika postaje potpuno nemoćna da izvuče privredu iz recesije. Ova pojava je poznata u literaturi kao „zamka likvidnosti“. Zato je Kejnzs bio više na stanovištu upotrebe fiskalne politike, kao jačeg instrumenta ekonomske politike.

Na narednoj slici se vidi prethodno opisani uticaj monetarne politike na kamatnu stopu.

Slika 3. Povećanje ponude novca sa SM_1 na SM_2 i pad kamatne stope sa i_1 na i_2

Nasuprot klasičarima Kejnzijanci, takođe, ističu da brzina opticaja novca nikako nije stabilna veličina. Oni tvrde da je brzina opticaja novca usko povezana sa tražnjom za novcem. Ranije je rečeno da se tražnja za novcem sastoji iz tražnje za transakcionim, špekulativnim i sigurnosnim novcem (novcem kao imovinom). Kejnzijanci tvrde da je transakcioni novac aktivan novac i da cirkuliše saobrazno ugovornim poslovima i njegova je brzina uvek pozitivna, dok je novac kao imovina besposlen novac i njegova brzina opticaja je 0. Brzina opticaja zavisi od podele ukupne količine gotovine na transakcionu i „neuposlenu“. Veća količina transakcione gotovine uzrokuje veću brzinu opticaja, a veća količina neuposlenog novca smanjuje brzinu opticaja novca.

Kejnzijanci smatraju da ukoliko dođe do veće ponude novca, taj novac će biti pretvoren u stalnu imovinu i automatski će smanjiti brzinu opticaja novca. Drugim rečima, ponuda novca koja će oboriti kamate, podiže veličinu neuposlenog novca i time snižava ukupnu brzinu opticaja novca. Prema tome, kejnzijanski stav je da brzina varira upravo srazmerno sa kamatnom stopom, obrnuto srazmerno sa ponudom novca. Promene u ponudi novca se delimično ili u potpunosti neutralizuju zbog suprotnih promena u brzini opticaja novca, pa efekat na realni dohodak nije tako velik. Zato kejnzijanci smatraju monetarnu politiku inferiornom u odnosu na fiskalnu.

Monetaristička teorija

Monetaristička teorija postaje aktuelna sredinom '70-tih godina, kada se uvidelo da diskreciona fiskalna politika nije dovoljno efikasna u borbi protiv inflacije. Ona se nadovezuje na klasičnu kvantitativnu teoriju novca i to na kembričku varijantu, proširujući broj varijabli koje utiču na tražnju za novcem. Osnovni stav monetarista jeste da je tražnja za novcem stabilna veličina koja je funkcija različitog broja varijabli, tj. na nju utiču: nivo cena (P), veličina realnog dohotka (y), nivo realnog bogatstva (W), kamatna stopa (r) i očekivana stopa inflacije (p^e).

Monetaristička varijanta tražnje za novcem izgleda: $DM = f(P, y, W, r, p^e)$ ¹

¹ Kosta Josifidis, Đorđe Đukić, *Makroekonomija*, Futura publikacije, Novi Sad, 1998, str.291.

Nivo cena (P) je, prema monetaristima, ključna varijabla koja ima pozitivan uticaj na tražnju za novcem. Viši nivo cena uzrokuje veću tražnju za novcem i obrnuto. **Realni dohodak (y)**, takođe pozitivno utiče na tražnju za novcem. Veći realni dohodak povećava tražnju za novcem i obrnuto. Pored nivoa cena i realnog dohotka, varijabli koje se javljaju i u klasičnoj kvantitativnoj teoriji novca, monetaristi uvode još tri nove.

Nivo realnog bogatstva (W) ima pozitivan uticaj na tražnju za novcem. Realno bogatstvo, Fridman još naziva permanentni dohodak, koji se definiše kao očekivani trend budućeg dohotka. Permanentni dohodak, monetaristima služi da objasne ponašanje brzine opticanja novca. Naime, u fazi privredne ekspanzije brzina novca raste proporcionalno rastu permanentnog dohotka, ali sporije u odnosu na tekući, realni dohodak, jer permanentni dohodak raste sporije od tekućeg dohotka. Obrnuto, u fazi recesije brzina opada srazmerno padu permanentnog dohotka, ali sporije od pada tekućeg, realnog dohotka. Dakle, brzina se menja upravo srazmerno promeni realnog dohotka, ali su te promene manjeg intenziteta nego što je promena realnog dohotka.

Kamatna stopa (r) za monetariste, nasuprot kejnzijancima, nema nekog velikog uticaja na tražnju za novcem, jer oni smatraju da je tražnja za novcem relativno neelastična u odnosu na promenu kamatne stope. Kejnzijanci i monetaristi imaju potpuno oprečna mišljenja što se tiče uticaja ponude novca na kamatne stope. Kejnzijanska tražnja za novcem je relativno ravna, dok je monetaristička relativno strma. Iz toga proizilazi stav monetarista da pokušaj monetarnih vlasti usmeren ka obaranju kamatne stope, putem veće ponude novca, uzrokuje samo rast cena i inflaciju. Vrlo je teško kontrolisati nivo kamatne stope preko ponude novca. Empirijska istraživanja pokazuju da uticaj veće ponude novca na privredu ima odloženi vremenski efekat od 6 do 18 meseci. Ako su finansijska tržišta razvijenija, lakše apsorbuju povećanu ponudu novca tj. vremenski pomak je još veći, pa je namera monetarnih vlasti da smanje kamatnu stopu time umanjena. Osim toga, česta neelastičnost domaće ponude da reaguje pozitivno na povećanje količine novca, dovodi do rasta inflacije, pre nego rasta proizvodnje.

Kejnzijanski transmisioni mehanizam ima sledeći sled: NOVČANA MASA \uparrow \rightarrow KAMATNA STOPA \downarrow \rightarrow INVESTICIJE \uparrow \rightarrow DOHODAK \uparrow , pri čemu ističu, da zbog promene brzine novca taj efekat može biti značajno umanjen. Monetaristi ne negiraju uticaj povećanja novca na privrednu aktivnost, međutim ističu da je pored uticaja na realni dohodak, veća ponuda novca znači i veću inflaciju, kao i nastajanje (ili produblјivanje) platno-bilansnog deficita u kratkom roku. Inflacija poskuplјuje domaće proizvode i podstiče uvoz stranih. Zato monetaristi ističu značaj vođenja stabilne i uravnotežene politike monetarnog rasta, po stopi po kojem raste i realni GDP (od 3% do 5% godišnje).

Očekivana stopa inflacije (p^e) se ne smatra za bitnog činioca u funkciji tražnje za novcem, pri tome ističući da njen značaj dolazi do izražaja samo u periodima hiperinflacije. Očekivanje nastavka hiperinflatornog trenda od strane privrednih subjekata, smanjuje tražnju za novcem, jer mu opada realna vrednost.

Stav monetarističke koncepcije je identičan osnovnom gledištu klasične ekonomije kada su u pitanju shvatanja o mehanizmu tržišta i o potrebi državnog intervencionizma. Slobodno kompetitivno tržište samo sebi obezbeđuje stabilnost i ravnotežu preko fleksibilnih cena i nadnica. Uticaj državnih mera samo negativno deluje na tržište i čestim greškama pothranjuje nestabilnost. Zato državni uticaj treba svesti na najmanju moguću meru. Pogledi monetarista i kejnzijanaca dijametralno su suprotni kada je u pitanju upotreba fiskalne politike kao stabilizatora.

Monetaristi odbacuju značaj fiskalne politike, jer tvrde da pokrivanje javnog duga uvećanim porezima negativno deluje na privatni sektor izazivajući tzv. „efekat istiskivanja“. Mehanizam je sledeći: država pokušavajući da podigne privredu iz recesije povećava svoje javne izdatke, odnosno povećava agregatnu

tražnju. Kako bi isfinansirala javne rashode, država putem emisije obveznica ili povećanjem poreza dolazi do potrebnih sredstava. Državne obveznice koje su prodane stanovništvu smanjuju ponudu novca na tržištu i time podižu kamatnu stopu. Veća kamata poskupljuje ulaganja i time „istiskuje“ privatne investicije, koje bi inače bile profitabilne. Na taj način se umanjuje efekat fiskalne diskrecione politike, jer su za određeni iznos privatne investicije umanjene.

Monetaristi imaju ovakvo mišljenje jer smatraju da je kriva tražnje za novcem relativno strma, odnosno neelastična, dok je kriva investicione tražnje relativno ravna, što ukazuje na veliku osetljivost od promene kamatne stope. Drugim rečima, i mali porast u kamatnoj stopi ima ozbiljan uticaj na smanjenje investicione potrošnje. Monetaristi zato predlažu da se deficitni javni izdaci pokrivaju upotrebom „novog novca“ (iz primarne emisije), jer će na taj način efekat istiskivanja biti izbegnut.

Kejnzijanci ne negiraju mogućnost smanjenja privatnih investicija zbog porasta kamatne stope, ali ističu da je taj deo investicija zanemarljivo mali. Njihova teza je da je kriva tražnje za novcem relativno ravna, dok je kriva investicione tražnje relativno strma, odnosno neelastična na promenu kamatne stope. To dalje znači, da ma koje povećanje u kamatnoj stopi neće imati uticaja na visinu privatnih investicija, odnosno ne dolazi do efekta istiskivanja. Zato je kejnzijancima glavno oružje u borbi protiv recesije fiskalna politika, a monetaristima monetarna. Monetaristički koncept stabilizacione politike je pre zasnovan na stanovištu borbe protiv inflacije, nego borbe protiv recesije, dok je kejnzijanizam na suprotnim pozicijama.

Zaključak

Stavovi i gledišta raznih teorija o monetarnoj ekonomiji i njenoj upotrebi su se vremenom menjala i evoluirala. Klasična ekonomija je prva dala svoje viđenje o uticaju novca na privredni sistem preko klasične kvantitativne teorije novca. Novac je prema njima bio samo neutralni posrednik između nominalnog i realnog sektora. Po Sejevom zakonu tržišta privatna inicijativa i slobodno tržište rešavaju sve nastale nestabilnosti, tako da nema potrebe za mešanjem države.

Kejnzijanizam je ozbiljno poljuljao fundamentalni klasični sistem, koji nije imao odgovor za veliku krizu kapitalističkog sistema '30-tih godina. Kejnzoza paradigma se suštinski zasniva na intervenciji države, koja bi vratila poljuljani sistem. Kad je monetarna politika u pitanju, država može povećanom ponudom novca oboriti kamatnu stopu i tako stimulisati privatne investicije, međutim usled pada brzine opticaja novca taj efekat se donekle gubi. Zato je monetarna politika inferiorna u odnosu na fiskalnu, koja je glavno stabilizaciono oružje kejnzijanaca.

Početakom '70-tih godina ponovo dolazi do naglašavanja uloge novca, pojavom monetarista i Milтона Fridmana. Njihovo osnovno gledište poklapa se sa fundamentalnim gledištem klasičara, kada je u pitanju zakon tržišta i fleksibilnost cena i najamnina. Monetaristi su uglavnom saglasni oko nemešanja države u privredu, ali kada treba intervenisati njihovo oružje je monetarna politika, pomoću kojeg se izbegava efekat istiskivanja. Kritičari zameraju monetaristima da monetarna ekspanzija pre povećava inflaciju nego output, a restrikcija pre obara proizvodnju nego inflaciju.

Kontroverze i neslaganja vodećih škola podsticajno deluju na dalju analizu i empirijska istraživanja makroekonomskih relacija i zakonitosti. I klasičari i kejnzijanci i monetaristi imaju svoje teorijske argumente, manje ili više utemeljene u realnoj praksi. Stoga je nemoguće opredeliti se striktno samo za jedno gledište, jer se istina nalazi negde između, u kombinaciji ovih teorijskih pravaca.

Literatura

- [1] Živković A., Kožetinac G., (2003) *Monetarna ekonomija*, Beograd, Čigoja štampa
- [2] Šoškić B., (1983) *Ekonomске doktrine: Razvoj i osnove savremene ekonomske misli*, Beograd, Savremena administracija
- [3] Mankiw G., (2005) *Makroekonomija*, Novi Sad, CEKOM books
- [4] Josifidis K., Đukić Đ., (1998) *Makroekonomija*, Novi Sad, Futura publikacije
- [5] Lovre I., (2008) *Kejnzijanska paradigma*, „Škola“, Novi Sad